

DENİZDEN GEÇERSEN MUSKAN BOZULUR!

FAHRİ SARRAFOĞLU

Çocukluğumda büyükannem bana derdi ki:

“Oğlum, denizden geçersen muskan bozulur.”

Bu söz zihnime yer etmişti. Akşaray’dan İstanbul’a gelirken —ki o yıllarda henüz Boğaz Köprüsü yapılmamıştı— Harem’den Sirkeci’ye arabalı vapurla geçerdik.

Dönünce büyükanneme,

“Vapurla denizden geçtim, muskam bozuldu mu?” diye sorardım.

O da gülererek, “Hah, bak yüzün değişmiş, betin benzin açılmış,” derdi. Bu sözleri hoşuma giderdi.

O zamanlar ne demek istediğini pek anlayamazdım: “*Denizden geçersen muskan bozulur,*” ne demekti?

Lise yıllarımda sık sık İstanbul’a gelir, işim bitince hemen Kapalıçarşı’dan çıkar çıkmaz, ilk fırsatta Eminönü’nden Üsküdar’a vapurla geçerdim. Çünkü büyükannemin sözü hâlâ kulaklarımdaydı.

Artık birinci köprü (bugünkü 15 Temmuz Şehitler Köprüsü) yapılmıştı. Arabalı vapur devrini kapatmış, Akşaray’dan kalkan otobüsler doğrudan Sirkeci’ye değil, Topkapı’ya gider olmuştu.

Ama büyükannem neden sürekli, “Oğlum, denizden geçersen muskan bozulur,” diyordu?

Bu sözün gerçek anlamını üniversiteye başlayınca anladım... Sosyal Psikoloji dersinde.

Aslında büyükannem, muska ya da büyüden söz etmiyordu. Mesele, tamamen psikolojikti.

İnsan bazen farkında olmadan kendine muska yapar — yani kendi kendine sınırlar koyar, kalıplar üretir. Rutinleşir, tekdüze yaşamaya başlar.

İnsan, kendini korumak için bazı düşünce kalıpları geliştirir. Bu kalıplar, kişinin kendisine dair inşa ettiği kimliği ve güvenlik alanını oluşturur. Zamanla bu alanlar, psikolojik bir konfor alanına dönüşür.

Büyükannemin “muska” dediği şey, aslında benim kendime çizdiğim sınırlardı.

Ve o sınırlar, beni güvenli ama değişmeyen bir yaşam döngüsüne mahkûm edebilirdi.

Deniz burada sembolik bir geçişti. Kişinin kendini aşmasını, birey olduğunun farkına varmasını temsil ediyordu. Vapurla İstanbul’a geçmek sadece coğrafi değil, psikolojik bir eşiği geçmekti.

Karşıya geçerken içimde bir şey değişiyordu. Çünkü bilinçdışı bir düzeyde, alıştığım yaşam kalıbından uzaklaşıyor, yeni imkânların kıyısına varıyordum.

Bu da Jung'un tanımıyla bir
bireyleşme yolculuğuydu.

Kısaca: İçimdeki *sırça köşkün*
farkına varıyordum.

Her İstanbul dönüşümde daha
farklı, daha bilinçli bir “ben”le
karşılaşıyordum.
İstanbul’a giderken 12 saat süren
yolculuk boyunca gördüklerim,
dönüşler, Kapalıçarşı’daki dükkân için
yaptığımız alışverişler... Bunların
hepsi aslında birer keşif ve kendimi
tanımayıdı.

Muskanın bozulması,
psikolojik anlamda bireyin kendi
kendine koyduğu sınırları fark etmesi
ve onları sorgulaması demektir.

Zira insan bazen korkularından,
alışkanlıklarından muska yapar — ve
onunla yaşamaya başlar.

Bu “muskalar”, kişilik
savunma mekanizmaları olabilir;

alışkanlık temelli davranış kalıpları ya
da zaman zaman öğrenilmiş
çaresizlikler...

Ama bu kalıplar yıkılmadan
kişi *kendilik bilincine* ulaşamaz.

Eğer biz kendimizi
değiştirmezsek, bir süre sonra bulanık,
durgun suya dönüşürüz. Kirlenmeye
başlarız.

**“De ki: Herkes kendi yapısına
(şâkilesine) göre hareket eder.
Rabbiniz, kimin daha doğru yolda
olduğunu en iyi bilendir.”**
(İsrâ Suresi, 17/84)

İşte bu “şâkile”, insanın kişilik
yapısı, karakter kalıplarıdır.

O muska, belki de bu şâkilenin
bir tezahürüydü.

Ama denizden her geçişimde o
yapıyı fark ediyor, sorguluyor, yeni bir
“ben”le karşılaşıyordum.

